

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌ها شیخ خیرالدين حفظه الله تعالى

موضوع:

احکام؛ روزه و اعتکاف

بسم الله الرحمن الرحيم

پرسش

نویسنده: بهروز

تاریخ: ۱۳۹۶/۱۱/۲۹

آیا کفاره‌ی روزه‌ای که عمداً قبل از غروب آفتاب افطار شده، همان طور که اکثر علماء شیعه گفته‌اند تخییر بین ۶۰ روز روزه و اطعام ۶۰ مسکین است؟ لطفاً کیفیت کفاره و شرایط آن را شرح دهید.

پاسخ

تاریخ: ۱۳۹۶/۱۲/۶

«کفاره» به معنای «پوشاننده»، عمل صالحی است که گناهی را جبران می‌کند؛ چراکه به فضل خداوند و رحمت او، گناهان با اعمال صالح جبران می‌شوند؛ چنانکه فرموده است: **﴿إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ﴾**^۱؛ «هرآینه کارهای نیک، کارهای بد را از بین می‌برند». بنابراین، هر عمل صالحی می‌تواند کفاره‌ی گناهی باشد، ولی برای برخی گناهان در کتاب خداوند کفاره‌ی خاصی معین شده است؛ مانند قتل، ظهار، شکستن سوگند، صید در حال احرام، تراشیدن سر پیش از قربانی و ترک قضاء روزه‌ی ماه رمضان با وجود استطاعت، در حالی که برای برخی گناهان دیگر در کتاب خداوند کفاره‌ی خاصی معین نشده و افطار عمدی روزه در روزهای ماه رمضان از جمله‌ی آنهاست. از این رو، درباره‌ی کفاره‌ی آن میان مسلمانان اختلاف نظر بوده است؛ به این ترتیب که شماری از آنها مانند سعید بن جبیر، ابراهیم نخعی، محمد بن سیرین و شعبی، آن را دارای کفاره ندانسته‌اند، بلکه **استغفار** را برای آن کافی انگاشته‌اند و بیشتر آنها آن را دارای کفاره دانسته‌اند، ولی درباره‌ی چند و چونش اختلاف کرده‌اند؛ به این ترتیب که برخی مانند عمر کفاره‌ی آن را اطعام یک مسکین دانسته‌اند و برخی دیگر مانند ابن عباس کفاره‌ی آن را آزاد کردن یک برده یا یک ماه روزه یا اطعام سی مسکین دانسته‌اند و برخی دیگر مانند سعید بن مسیب کفاره‌ی آن را یک ماه روزه دانسته‌اند و برخی دیگر مانند حسن بصری

۱. هود/ ۱۱۴

www.alkhorasani.com

بَیِّنَاتُ الْإِسْلَامِ مِنْ مَنَاصِبِهَا شَمْعُ خِزَانَةِ حَفْظَةِ اللَّهِ تَعَالَى

کفّاره‌ی آن را آزاد کردن یک برده و در صورت ناتوانی، قربانی کردن یک شتر و در صورت ناتوانی، بیست صاع خرما و در صورت ناتوانی، دو روز روزه دانسته‌اند و برخی دیگر مانند ربیعه الزّأی کفّاره‌ی آن را دوازده روز روزه دانسته‌اند و برخی دیگر مانند بیشتر شیعه کفّاره‌ی آن را آزاد کردن یک برده یا دو ماه روزه‌ی پی در پی یا اطعام شصت مسکین دانسته‌اند و دیگران که جمهور مسلمانان هستند، کفّاره‌ی آن را در خصوص جماع، آزاد کردن یک برده و در صورت ناتوانی، دو ماه روزه‌ی پی در پی و در صورت ناتوانی، اطعام شصت مسکین دانسته‌اند و روایات رسیده از اهل بیت نیز در این باره مختلف است و شامل عدم کفّاره حتّی در خصوص جماع^۱، کفّاره‌ی تخییری^۲، کفّاره‌ی ترتیبی^۳ و کفّاره‌ی جمع^۴ می‌شود، هر چند روایت مشهور از آنان، کفّاره‌ی تخییری به معنای آزاد کردن یک برده یا دو ماه روزه‌ی پی در پی یا اطعام شصت مسکین است که قول مشهور شیعه است.

از این اختلاف نظر فاحش میان مسلمانان دانسته می‌شود که درباره‌ی کفّاره‌ی افطار عمدی روزه در روزهای ماه رمضان، روایت متواتری نرسیده؛ همچنانکه روایت رسیده برای قول جمهور مسلمانان، روایتی واحد است که کسی جز ابو هریره آن را روایت نکرده^۵ و از این رو، نتوانسته است باعث اتّفاق نظر مسلمانان در ادوار نخستین و حتّی اتّفاق نظر صحابه شود. این می‌تواند به معنای آن باشد که کفّاره‌ی مذکور در اسلام معین نبوده و تعیین مقدار مشهور برای آن بنا بر قاعده بوده و جنبه‌ی احتیاط داشته؛ چراکه قاعده در اسلام، وجوب جبران گناهان از طریق اعمال صالح است و افطار عمدی روزه در روزهای ماه رمضان، از این قاعده مستثنا نیست و مقتضای احتیاط، جبران آن از طریق بزرگ‌ترین کفّاره‌ی معین شده در کتاب خداوند است که کفّاره‌یظهار محسوب می‌شود و عبارت از آزاد کردن یک برده و در صورت ناتوانی، دو ماه روزه‌ی پی در پی و در صورت ناتوانی، اطعام شصت مسکین است^۶. بنابراین، هرگاه کسی عمداً و بدون عذر شرعی، در روزی از ماه رمضان روزه نگیرد یا روزه‌ی خود را با نزدیکی کردن یا خوردن یا آشامیدن باطل گرداند، مرتکب گناه بزرگی شده است و قاعداً باید بابت آن استغفار کند و به قدر استطاعت خود برای جبران عمل صالح انجام دهد؛ به این ترتیب که قضاء روزه‌اش را به جای آورد و اگر استطاعت دارد، یک برده آزاد کند و اگر استطاعت ندارد، دو ماه پی در پی روزه بگیرد و اگر استطاعت ندارد، شصت مسکین را اطعام کند و اگر استطاعت ندارد، به قدر استطاعت خود روزه بگیرد یا اطعام کند

۱. الإستبصار للطوسي، ج ۲، ص ۸۱؛ تهذیب الأحکام للطوسي، ج ۴، ص ۲۰۸
۲. الکافي للکليني، ج ۴، ص ۱۰۱؛ من لا يحضره الفقيه لابن بابويه، ج ۲، ص ۱۱۵؛ تهذیب الأحکام للطوسي، ج ۴، ص ۲۰۵
۳. معاني الأخبار لابن بابويه، ص ۳۳۶؛ من لا يحضره الفقيه لابن بابويه، ج ۲، ص ۱۱۶
۴. النوادر للأشعري القمي، ص ۶۸؛ الإستبصار للطوسي، ج ۲، ص ۹۷
۵. بنگرید به: مسند الشافعي، ص ۱۰۵؛ مسند أحمد، ج ۴، ص ۲۰۸؛ صحيح البخاري، ج ۷، ص ۲۳۶؛ صحيح مسلم، ج ۳، ص ۱۳۹؛ سنن ابن ماجه، ج ۱، ص ۵۳۴؛ سنن أبي داود، ج ۱، ص ۵۳۴؛ سنن الترمذي، ج ۲، ص ۱۱۳.
۶. بنگرید به: سوره‌ی مجادلة، آیات ۳ و ۴.

و اگر استطاعت ندارد، به قدر استطاعت خود عمل صالح دیگری انجام دهد، باشد که آمرزیده شود؛ چراکه خداوند آمرزنده فرموده است: **«وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ»**^۱؛ «و هر کس به خداوند ایمان آورد و عمل صالحی انجام دهد، گناهانش را می‌پوشاند»، بلکه فرموده است: **«إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا»**^۲؛ «مگر کسانی که توبه کنند و ایمان آورند و عمل صالحی انجام دهند، پس خداوند گناهانشان را به حسنات مبدل می‌کند و خداوند آمرزنده‌ای مهربان است».

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوب‌هاشمی خراسانی
مجلس خبرگان رهبری

۱. التَّغَايُنُ / ۹
۲. الْفُرْقَانُ / ۷۰